

Ontwikkelingen begraafplaatsen Neerijnen 2016-2020

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding	4
Ontwikkeling sterftecijfer.....	4
Crematie versus begraven.....	4
(Gedeeltelijk) sluiten begraafplaatsen.....	5
1. Juridische beleidskeuzes	6
1.1 Sluiten of (gedeeltelijk) onttrekken van begraafplaatsen.....	6
Bestaande rechten.....	7
Beheerkosten.....	7
1.2 Meldingsplicht grafbedekkingen.....	8
Stopzetten chemische onkruidbestrijding.....	8
Naamsteen.....	8
1.3 Graven zonder rechthebbenden.....	9
1.4 Hergebruik van graven voor onbepaalde tijd.....	9
1.5 Aandachtspunten ondergronds ruimen.....	10
1.6 Omzetten termijn grafrechten met onbepaalde tijd.....	10
2. Nieuwe ontwikkelingen	12
2.1 Natuurbegraafplaatsen.....	12
2.2 Openluchtdienst.....	13
2.3 Urnenmuur, urnengraf, strooiveld.....	13
2.4 Kindergraven.....	13
2.5 Algemene graven.....	13
2.6 Algemene inrichtingsaspecten.....	14
2.7 Inzet vrijwilligers.....	14
2.8 Gedenkparken.....	14
3. Financiële aspecten	15
3.1 Lijkbezorgingsrechten.....	15
Keuzegraven.....	16
Uitgiftetermijn particuliere graven.....	16
3.2 Administratieve gegevens.....	16
Administratie.....	16
Tekeningen.....	16
3.3 Grafbekisting.....	17

Samenvatting

Het beheer van de begraafplaatsen is doelmatig, maar uiterst sober qua inrichting. De overdracht van de werkzaamheden vanuit de gemeente Neerijnen naar Avri is op beleidsonderdelen niet goed vormgegeven. De begraafplaatsen werken niet kostendekkend, maar dit is met name een gevolg van de relatief zware kapitaalslasten. Uit tarievenvergelijking met de omliggende gemeentes blijkt, dat de tarieven voor een dubbelgraf hoog zijn, tegelijkertijd zal verder bezuinigen op beheer en onderhoud een averechts effect hebben op de betrouwbaarheid van de gemeente als beheerder van de begraafplaatsen. Voorgesteld wordt een aantal beleidsuitspraken te herzien. Dit betreft zowel het huidige onderhoudsregime als beleidsuitgangspunten.

Samenvatting aanbevelingen juridische beleidskeuzes

- ✓ Bij het overnemen van de beleidsvoorstellen dienen de verordeningen en het uitvoeringsbesluit te worden herschreven. Het verdient aanbeveling de tarieventabel met voorrang aan te passen
- ✓ Het sluiten en/of gedeeltelijk onttrekken van de begraafplaatsen wordt afgeraden wegens de negatieve lading van deze boodschap naar de bevolking
- ✓ De meldingsplicht voor het aanbrengen van een grafbedekking moet strikt worden nageleefd, beter is de vergunningsplicht terug te brengen
- ✓ Graven waarvan de grafrechten zijn verstreken en waarvan geen rechthebbenden bekend zijn, vervallen aan de beheerder van de begraafplaats
- ✓ Graven voor onbepaalde tijd kunnen op verzoek van de rechthebbende worden geruimd en opnieuw als keuzegrav aan de rechthebbende worden toegewezen (een grafrecht voor onbepaalde tijd kent een maximaal aantal bijzettingen)
- ✓ Bij het ondergronds ruimen dient in verband met de hoge grondwaterstand schudden te worden vermeden
- ✓ Graven voor onbepaalde tijd krijgen een recht voor bepaalde tijd toegewezen.

Samenvatting aanbevelingen nieuwe ontwikkelingen

- ✓ De uitbreiding van de begraafplaats Ophemert aanwijzen als natuurbegraafplaats
- ✓ Het aanbrengen van een voorziening voor een openluchtdienst
- ✓ Het aanbrengen van voorzieningen voor asbestemmingen zoals urnenmuur, urnengraf en strooiveld
- ✓ Het aanbrengen van grafveld specifiek ingericht voor kindergraven
- ✓ Het uitgeven van algemene graven op meerdere begraafplaatsen, waarbij minstens in elke kern deze keuze mogelijk wordt gemaakt
- ✓ Elk grafveld, waar mogelijk privacy geven door het aanbrengen van een groene omlijsting. Op gepaste wijze beplanting aanbrengen, waardoor de begraafplaatsen aantrekkelijk blijven
- ✓ Inzet van vrijwilligers daar waar mogelijk stimuleren met als aandachtspunt, dat de kosten niet mogen toenemen
- ✓ De begraafplaats Tuil bij de vicarie uit de pilot aanwijzen als gedenkpark.

Samenvatting aanbevelingen met een financieel aspect

- ✓ De discrepanties in de huidige tarieventabel opheffen en overgaan tot het vaststellen van tarieven voor de nieuwe mogelijkheden
- ✓ De geconstateerde administratieve problemen oplossen
- ✓ Aanschaffen van nieuwe informatiekasten
- ✓ De tekeningen bijwerken en ophangen in een informatiekast
- ✓ Het aanschaffen van een bekistingssysteem inclusief grafliift.

Inleiding

Op verzoek van Avri heeft de Stoutgroep onderzocht welke ontwikkelingen er op korte termijn gaan spelen op het gebied van de begraafplaatsen. Deze quickscan, uitgevoerd door Henk de Vos en Marjan Dat, geeft op drie onderdelen een doorkijkje naar de toekomst:

- Juridische beleidskeuzes
- Nieuwe ontwikkelingen
- Financiële aspecten

Binnen de gemeente Neerijnen zijn acht opengestelde (Hellouw, Haaften Bernhardstraat, Tuil Haarstraat, Waardenburg, Opijnen, Est, Varik en Ophermet) en vijf administratief gesloten begraafplaatsen (Haaften Bovenhof, Tuil Langstraat, Tuil Sint Antoniestrat, Opijnen Stoepstraat en Varik Kerkstraat).

Quickscan vier begraafplaatsen

Voor deze quickscan zijn vier begraafplaatsen bekeken op administratief gebied en daarnaast op uitstraling en capaciteit. Zij worden als representatief beschouwd voor alle begraafplaatsen in Neerijnen. Dit zijn de drie begraafplaatsen in Tuil en de begraafplaats in Waardenburg. De volgende relevante stukken zijn ter beschikking gesteld:

- Rapport KYBYS, 2012.
- Informatienota 3 september 2015, toekomstvisie begraven Neerijnen, notitie beleidsuitgangspunten.
- Verslag Rondetafelgesprek januari 2016.
- Notitie begraafplaatsen Neerijnen en pilots Tuil en Waardenbrug, juli 2016.

Er is veelvuldig contact geweest met de betrokken medewerkers zowel informeel als formeel. De openhartigheid, waarmee de vragen zijn beantwoord, zijn bewonderingswaardig en tonen de grote betrokkenheid van de medewerkers bij de begraafplaatsen. Alle gewenste gegevens met betrekking tot de administratie zijn ter beoordeling voorgelegd.

Het beheer van de begraafplaatsen is doelmatig, maar uiterst sober qua inrichting. Het wettelijk stopzetten van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen zal leiden tot een extra onderhoudsclaim: alle alternatieve onkruidbestrijdingsmethoden zijn helaas duurder. In Neerijnen zijn geen bijzondere (of kerkelijke) begraafplaatsen aanwezig waar nog actief begraven wordt.

Ontwikkeling sterftcijfer

Op basis van de 'Regionale Prognose 2013-2040', een gezamenlijk product van het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving) en het CBS (Centraal bureau voor de Statistiek) kan worden geconcludeerd dat zowel het aantal 65+-ers als het aantal overledenen binnen de gemeente Neerijnen tot 2040 zal stijgen. Het aantal 65-plussers neemt landelijk toe tot 2040 door de vergrijzing van de bevolking als de babyboomers (mensen geboren tussen 1946 en 1970) de grens van 65 jaar overschrijden. Dit verschijnsel geldt in meer of mindere mate voor elke gemeente in Nederland. In 2040 zijn de regionale contrasten naar verwachting groter dan nu. In de meer verstedelijkte gebieden ligt het aandeel ouderen lager dan het landelijk gemiddelde, terwijl in de periferie relatief veel 65-plussers wonen. Kijkend naar de specifieke cijfers voor de gemeente Neerijnen betekent dit, dat binnen Neerijnen (tot 2013) gemiddeld 85,8 personen overlijden, een sterftcijfer van 7,2 in plaats van het landelijk gemiddelde van 8,1 per 1000 inwoners. Tot 2040 zal het inwoneraantal naar verwachting stijgen tot 12.400 inwoners en het percentage 65+-ers bijna verdubbelen van 1800 naar 3300 inwoners. Landelijk wordt in 2040 een sterftcijfer van 12,1 per 1000 inwoners verwacht, waarna het sterftcijfer weer zal afnemen. Gezien de huidige relatief jonge bevolking in Neerijnen in vergelijking met de landelijke cijfers zal deze piek in Neerijnen mogelijk pas na 2040 worden bereikt. Feit blijft, dat het huidige aantal overlijdens van nu gemiddeld 86 per jaar zal stijgen naar 150 inwoners. Het is van wezenlijk belang om de huidige begraafplaatsen te laten meebewegen met de nieuwe ontwikkelingen.

Crematie versus begraven

Voor de huidige gemiddelde 86 overledenen in de periode 2012-2015 wordt voor gemiddeld 54

overledenen gekozen voor een bijzetting op één van de begraafplaatsen. Dit is ruim 60%. Maar slechts een derde van deze nieuwe overledene betreft een nieuw graf, waarvan op termijn nog een tweede bijzetting is te verwachten. Tegelijkertijd is er een gestage daling zichtbaar van 2012, 2013, 2014, 2015 en 2016 van 57, 65, 53, 43 naar 46 een begraafplaats of incidentele urnbijzetting. Dit zijn zorgwekkende cijfers, tegelijkertijd betekent dit dat het percentage inwoners wat kiest voor een crematie de laatste tijd ook hier enorm toeneemt. Daaruit kan de conclusie worden getrokken, dat het overgrote gedeelte van de bevolking in Neerijnen kiest voor cremeren. Het vergroten van de mogelijkheden van asbestemmingen in de vorm van o.a. urnenmuur, urnengraf of strooiveld op de begraafplaatsen verdient daarmee alle aandacht. Algemeen bekend is, dat nabestaanden graag een herkenbaar plekje hebben om hun doden te eren. Dat geldt ook voor mensen, die kiezen voor een crematie. Wanneer die mogelijkheid niet aanwezig is op de gemeentelijke begraafplaatsen, dan is men daardoor genoodzaakt de as op de plaats van de crematieplechtigheid achter te laten, terwijl men diep in het hart een eigen plekje wil waar men naar toe kan in de kern, waar de overledene heeft gewoond.

Begraafplaatsen vervullen een cultuurhistorische rol in leefgemeenschappen. Het merendeel kiest voor een begraafplaats in de woonkern waar men heeft gewoond, een klein gedeelte gaat terug naar de plaats, waar men geboren is. Financiële argumenten spelen daarbij nauwelijks een rol, al doet men dit vaak anders overkomen. Het cremeren van een overledene is even duur als het ter aarde bestellen van een overledene. Dat cremeren in z'n totaliteit goedkoper is dan begraven, komt door het feit, dat as vaak eenmalig wordt verstrooid boven zee, terwijl bij begraven gedurende 20 jaar een plaats op de begraafplaats wordt geclaimd, waarvoor grafrechten moeten worden betaald. Wanneer er goede mogelijkheden zijn om in Neerijnen de urnen een mooie, aansprekende plaats te geven, dan is men snel geneigd de daarbij behorende grafrechten (gemiddeld zo'n 50% van de kosten van een graf) te accepteren. Gezien de huidige matige voorzieningen voor asbestemmingen is het wel noodzakelijk om de verbeteringen van deze voorzieningen ruim onder de aandacht te brengen van de inwoners. De huidige begraafplaatsen bieden voldoende capaciteit, ook als het aantal bijzettingen of asbestemmingen toeneemt. Zeker bij het ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden zoals natuurbegraafplaatsen, kindertuinen en urnengrafvelden is het uitermate prettig te kunnen constateren dat er in Neerijnen voor het aanbrengen van deze voorzieningen geen extra begraafplaatsen hoeven worden aangelegd. Daardoor kunnen deze voorzieningen relatief eenvoudig worden gerealiseerd.

(Gedeeltelijk) sluiten begraafplaatsen

Het gedeeltelijk of geheel afstoten/sluiten van begraafplaatsvoorzieningen heeft om financiële redenen nauwelijks zin: na onttrekking dient de begraafplaats minimaal 30 jaar, maar in de meeste gevallen 50 jaar en langer in stand te worden gehouden. Tegelijkertijd zal door de stijging van het aantal overledenen juist weer meer grond nodig zijn. Bovendien wordt met sluiting het verkeerde signaal uitgezonden naar de inwoners, namelijk dat begraafplaatsen niet belangrijk zijn en naar willekeur kunnen worden opgeheven. In de quickscan, die de Stoutgroep voor vier begraafplaatsen heeft uitgevoerd, wordt een uitzondering gemaakt voor de begraafplaats van Tuil bij de vicarie. Deze heeft meer het karakter heeft van een grote tuin (10 x 50 m²).

Juridisch is het voor alle voorstellen wel nodig om de bestaande verordeningen en uitvoeringbesluiten aan te passen. Ook de Verordening lijkbezorgingsrechten dient daarvoor te worden aangepast. Tegelijkertijd kunnen dan enkele onvolkomenheden in tarifiering worden verbeterd. In de volgende hoofdstukken komen alle bovenstaande onderwerpen aan de orde.

1. Juridische beleidskeuzes

Samenvatting aanbevelingen

- ✓ Bij het overnemen van de beleidsvoorstellen dienen de verordeningen en het uitvoeringsbesluit te worden herschreven
- ✓ Het sluiten en/of gedeeltelijk onttrekken van de begraafplaatsen wordt afgeraden wegens de negatieve lading van deze boodschap naar de bevolking
- ✓ De meldingsplicht voor het aanbrengen van een grafbedekking moet strikt worden nageleefd, beter is de vergunningsplicht terug te brengen
- ✓ Graven waarvan de grafrechten zijn verstreken en waarvan geen rechthebbenden bekend zijn, vervallen aan de beheerder van de begraafplaats
- ✓ Graven voor onbepaalde tijd kunnen op verzoek van de rechthebbende worden geruimd en als opnieuw als keuzegrav aan de rechthebbende worden toegewezen (een grafrecht voor onbepaalde tijd kent een maximaal aantal bijzettingen)
- ✓ Bij het ondergronds ruimen dient in verband met de hoge grondwaterstand schudden te worden vermeden
- ✓ Graven voor onbepaalde tijd krijgen een recht voor bepaalde tijd toegewezen.

Naast de Wet op de Lijkbezorging (WOL) zijn er vanuit het VNG nog een tweetal modelverordeningen. Dit zijn:

- Verordening op het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen;
- Verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten.

Daarnaast zijn er twee model-uitvoeringsbesluiten:

- Uitvoeringsbesluit graven, asbestemming en gedenkplaatsen;
- Uitvoeringsbesluit Grafbedekkingen.

De meeste gemeenten hanteren deze indeling. De gemeente Neerijnen kent beide verordeningen, zij het dat die op een aantal punten afwijkt van de standaard. De beide uitvoeringsbesluiten heeft zij samengevoegd in het Uitvoeringsbesluit gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Neerijnen. Met name deze laatste sluit niet aan op de omschrijvingen van beide modelverordeningen. Daardoor kunnen interpretatieverschillen ontstaan. De verordeningen dienen door de raad te worden vastgesteld. Het uitvoeringsbesluit is de verantwoordelijkheid van het college.

Alle wijzigingen en toevoegingen in het gebruik van de begraafplaatsen hebben wijzigingen tot gevolg voor zowel de verordeningen als het uitvoeringsbesluit. Aanbevolen wordt om bij een herziening beide verordeningen en het uitvoeringsbesluit zoveel mogelijk synchroon te laten lopen met de modelverordeningen, tenzij er zwaarwegende redenen voor zijn om af te wijken.

In het tweede hoofdstuk wordt nader ingegaan op eventuele nieuwe ontwikkelingen binnen de begraafplaatsen zoals asbestemmingen, kindertuinen, keuzegraven of natuurbegraafplaats.

In deze paragraaf komen de onderdelen aan bod, die een juridisch karakter hebben zoals:

- Sluiten van begraafplaatsen;
- Meldingsplicht grafbedekkingen;
- Graven zonder rechthebbenden of belanghebbenden;
- Graven met rechten voor onbepaalde tijd;
- Het hergebruik van graven voor onbepaalde tijd;
- Aandachtspunten bij het ondergronds ruimen.

1.1 Sluiten of (gedeeltelijk) onttrekken van begraafplaatsen

Het sluiten van begraafplaatsen is een bevoegdheid van het college conform artikel 44 van de WOL. Dit mag met terugwerkende kracht van tien jaar na de laatste bijzetting. Vervolgens moet dit worden doorgegeven aan Gedeputeerde Staten en mogen alle rechthebbenden bezwaar maken tegen deze voorgenomen sluiting.

Het (gedeeltelijk) onttrekken van een begraafplaats (ook wel administratief sluiten genoemd) is eveneens een bevoegdheid van het college en is een minder zwaar juridisch middel. Er hoeft geen melding te worden gemaakt naar de Provinciale Staten, maar het negatieve effect is hetzelfde. Er worden geen nieuwe graven meer uitgegeven, maar bestaande rechten dienen te worden gerespecteerd of elders te worden gecompenseerd.

Er moeten zeer ingrijpende redenen zijn om een begraafplaats volledig of administratief te sluiten, omdat hiervan een zeer negatieve werking uitgaat naar de bevolking. Mensen vinden een begraafplaats in de eigen kern van groot belang en ondanks het feit, dat de mobiliteit van bewoners door verhuizingen toeneemt, zijn begraafplaatsen plekken, waar inwoners hun familie ter ruste leggen. Grootouders, ouders en kinderen op één begraafplaats is nog steeds heel gebruikelijk, zoals het veel voorkomen van dezelfde familienamen op de begraafplaatsen in Neerijnen ook laat zien. Het sluiten van een begraafplaats geeft het signaal af, dat de begraafplaats op termijn ook geruimd zal worden. Groter probleem is, dat direct na het sluiten de familieleden niet meer worden begraven op de begraafplaats waar hun hele familie ligt. Juist in een gemeente, waar begraven en grafurst van belang zijn, is dit het verkeerde signaal met betrekking tot een betrokken raad en college bij de begraafplaatsen.

Negatieve bodemkundige of waterhuishoudkundige aspecten mogen geen reden zijn voor het onttrekken van een begraafplaats, die vele jaren in gebruik is geweest. Deze negatieve aspecten moeten op termijn worden opgelost, Uiteraard kunnen geheel nieuwe gedeelten van begraafplaatsen die nog in het geheel niet zijn gebruikt en door het ingezette ruimbeleid ook niet nodig zijn, wel worden onttrokken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitbreiding in Ophemert, wanneer deze begraafplaats niet wordt aangewezen als natuurbegraafplaats. Maar voor het nieuwe gedeelte op Waardenburg is dit qua impact op de inwoners erg lastig. De entree van de begraafplaats is terecht verlegd naar dit nieuwe gedeelte en met het inbrengen van enkele nieuwe ontwikkelingen wordt de kwaliteit van deze relatief grote begraafplaats enorm opgewaardeerd.

Daarnaast komen ogenblikkelijk een aantal negatieve financiële aspecten aan de orde. In tegenstelling wat vaak wordt aangegeven, worden de tekorten op de exploitatie van de begraafplaatsen vergroot in plaats van verminderd door het sluiten van een begraafplaats, zoals uit de onderstaande aandachtspunten zal blijken.

Bestaande rechten

Op de begraafplaatsen is een groot aantal graven aanwezig, die waarbij de grafrechten berusten bij de langstlevende partner van een (echt)paar. Deze rechten, waarvoor betaald is, dienen gerespecteerd te worden. Maar bij het sluiten van een begraafplaats mag het gereserveerde graf voor de langstlevende partner niet meer worden gebruikt. Daarvoor zijn een tweetal oplossingen:

- a) De eerst overledene wordt opgegraven en overgebracht naar de begraafplaats, die niet wordt gesloten;
- b) De gemeente neemt het voornemen tot sluiten (oftewel het geheel of gedeeltelijk onttrekken van de begraafplaats) en geeft geen nieuwe graven meer uit, tot het moment dat alle gereserveerde graven in gebruik zijn, waarop 10 jaar na de laatste bijzetting de begraafplaats formeel wordt gesloten.

De eerste mogelijkheid zal door heel veel nabestaanden niet worden gewaardeerd. Het brengt voor de gemeente ook veel extra kosten mee. Als richtlijn is € 1.000 per overbrenging een redelijke inschatting exclusief kosten zoals transport en kist.

Daardoor wordt vaak gekozen voor de tweede mogelijkheid. Direct worden dan de gevolgen zichtbaar, zoals ook in Neerijnen het geval is. Verlengingen van bestaande grafrechten vinden niet of nauwelijks nog plaats, want de begraafplaats gaat toch verdwijnen. Voor de langstlevende partner overheerst het gevoel, dat zij de verkeerde keuze hebben gemaakt: hun angst is –niet geheel en al onterecht- dat de begraafplaats niet meer onderhouden zal worden. En het heeft ook gevolgen voor de bijzettingen op andere begraafplaatsen: de gemeenschap vertrouwt er niet op, dat de andere begraafplaatsen wel in stand blijven.

Beheerkosten

Artikel 46 van de WOL geeft aan, dat begraafplaatsen minimaal 20 jaar onaangeroerd moet blijven liggen en vervolgens nog tien jaar geen werkzaamheden mogen plaatsvinden dan het aanbrengen van beplanting of gras op de grafvelden en dan nog uitsluitend met toestemming van de rechthebbende. Dit betekent dat de gemeente nog minimaal 30 jaar verantwoordelijk is voor ordentelijk beheer maar dat daar geen nieuwe inkomsten meer tegenover staan. Na sluiting of

voorgenomen sluiting door het tegengaan van nieuwe grafuitgiftes dalen ogenblikkelijk de verlengingen van grafrechten alsmede het aantal nieuwe bijzettingen. Dit zal ook gebeuren op de begraafplaatsen waar deze dreiging niet direct aanwezig is.

Gesloten begraafplaatsen kunnen worden overgebracht naar de algemene dienst waardoor de lasten voor de begraafplaatsen dalen. De vraag die rest is of dit uit oogpunt van het gelijkheidsbeginsel is gerechtvaardigd. Uitgangspunt is dat de inwoner betaalt voor datgene wat hij gebruikt. De gemeentelijke kosten voor het algemene beheer van de openbare ruimte zullen eerder stijgen dan dalen en deze tekorten worden via de OZB doorbelast aan alle burgers van de gemeente, ook aan degenen die geen gebruik maken van de begraafplaatsen.

Bij het (gedeeltelijk) onttrekken van begraafplaatsen blijven deze beheerkosten nog langer een negatieve rol spelen. Er worden immers geen nieuwe graven meer uitgegeven, maar het kan gemakkelijk nog 20 jaar duren voordat de laatste begraafing in een gereserveerd graf plaatsvindt.

1.2 Meldingsplicht grafbedekkingen

Binnen de gemeente Neerijnen is ter vermindering van de administratieve last voor de burger gekozen voor het afschaffen van de vergunningsplicht voor het hebben van een grafbedekking. Het VNG pleit in de model-verordening expliciet voor het handhaven van de vergunningsplicht. De reden hiervoor is dat bij handhaving ten aanzien van een aangebrachte grafbedekking die niet voldoet aan de gestelde eisen grote emotionele problemen kunnen ontstaan.

Een meldingsplicht is te vrijblijvend, bovendien is ook hier de tendens zichtbaar, dat niet alle rechthebbenden de moeite van een melding serieus nemen. De gevolgen zijn zichtbaar: de keuze voor gedegen materiaal vermindert, de aanwezige grafbedekkingen worden groter dan de maatvoering toestaat.

Handhaving is moeilijk. Er is immers geen vergunning afgegeven. Daarnaast speelt ook het aspect van natrekking: het burgerlijk wetboek geeft aan, dat alles wat aard- en nagelvast aan de grond is verbonden behoort tot de verantwoordelijkheid van de beheerder. Het ernstige ongeluk met een kind door een omgevallen grafmonument op een begraafplaats heeft om die reden geleid tot de modelverordening, waarin het vergunningstelsel is gehandhaafd. Om de totaalkosten voor een bijzetting voor de nabestaanden niet te laten stijgen kan ook gekozen worden om deze kosten in mindering te brengen het grafrecht tarief. Daarmee blijft het voor de nabestaande kostenneutraal, maar worden handhavingproblemen voor de toekomst voorkomen.

Stopzetten chemische onkruidbestrijding

Daarnaast komt nu een extra probleem. Nadat een graf is uitgegeven, dient de bovengrondse grafruimte te worden onderhouden door de nabestaande. Die plaatst in de meeste gevallen voor een grafbedekking. Sommige nabestaanden zien echter bewust af van het aanbrengen van een grafbedekking. Daar blijft de grond kaal. Voorheen was dit beheer technisch niet zo'n probleem omdat de uitvoerende dienst met chemische onkruidbestrijdingsmiddelen het onkruid in toom hield. Nu mogen er echter geen chemische middelen meer worden gebruikt. Voor de oude graven zal op maat naar een oplossing moeten worden gezocht, maar bij nieuwe uitgiftes zullen de rechthebbenden bij het niet aanbrengen van een grafmonument een financiële bijdrage moeten geven voor dit onderhoud van de bovengrondse grafruimte. Ook hier vanuit het oogpunt dat de overige rechthebbenden niet hoeven bij te dragen in de onderhoudskosten van grafvelden waar geen grafbedekking wordt aangebracht.

Naamsteen

De graven zonder grafbedekking kennen ook geen naamsaanduiding. Formeel is daardoor voor derden onduidelijk of het een graf betreft of een lege grafruimte. Soms worden de door de begrafenisondernemer na de bijzetting aangebrachte tijdelijke naambordjes nog aangetroffen, maar de tand des tijds is onverbiddelijk. Aanbevolen wordt, dat elk graf een naamsaanduiding krijgt, ook de graven waarvan de rechthebbende aangeeft geen behoefte te hebben aan een grafsteen. Gedacht kan worden aan een eenvoudige tegel met een gegraveerd metalen plaatje waarop naam, geboortedatum en overlijdensdatum zijn aangebracht.

Foto: Graf zonder naamaanduiding dat voor verwarring kan zorgen.

1.3 Graven zonder rechthebbenden

De plicht om de juiste adresgegevens bij de beheerder van de begraafplaats aanwezig te laten zijn berust heel uitdrukkelijk bij de rechthebbende/belanghebbende.

Beheerders van begraafplaatsen mogen niet zoeken naar rechthebbenden als het adres niet meer klopt. Alleen beheerders van gemeentelijke begraafplaatsen kunnen via de Burgerlijke Stand rechtstreeks laten zoeken. Dit komt omdat gemeenten via een BSN snel kunnen achterhalen waar iemand na een verhuizing binnen Nederland is gebleven. Beheerders van bijzondere begraafplaatsen hebben die mogelijkheid niet en wanneer zij aankloppen bij de gemeente, worden die gegevens uit privacybescherming niet verstrekt. Omdat dan het gevaar bestaat dat het graf wordt geruimd bij ontbreken van een rechthebbende zijn de meeste gemeenten bereid de gezochte rechthebbende in te seinen. Formeel is dit laatste dus niet correct.

De inwoner gaat er tot op heden vanuit, dat de gemeente de plicht heeft om hem te achterhalen aan het eind van een grafrecht. Gemeentes, zo ook Neerijnen, hebben ook altijd als zodanig gehandeld. De nieuwe WOL is op dit punt echter nu wel aangepast. Het is niet verstandig om zonder waarschuwen dit nieuwe, in de WOL vastgelegde beleid, toe te passen. Dit betekent dat het achterhalen van rechthebbenden door middel van een zoekactie op dit moment wordt onderschreven. Bij elke nieuwe grafakte zal de nabestaande echter wel geattendeerd moeten worden op dit feit. Zoekacties in de toekomst kunnen dan achterwege blijven naar nog levende rechthebbenden. Als oplossing voor dit dilemma zou de rechthebbende uitdrukkelijk om het BSN kunnen worden gevraagd, waardoor het relatief eenvoudig is de betrokkenen bij verhuizingen binnen Nederland te volgen. Het zoeken naar andere familieleden bij een geconstateerd overlijden is wederom gezien de privacywetgeving niet mogelijk. Daarvoor kan de zoekactie met het plaatsen (gedurende een jaar) van een bordje om zich te melden wel goede diensten bewijzen. Deze zelfde actie is nu ook noodzakelijk als het vermoeden bestaat dat een rechthebbende nog leeft, maar de adresgegevens niet kloppen.

Elk graf dient een rechthebbende te hebben. Graven, waarvan de rechthebbende na één jaar nog ontbreekt, vervallen formeel aan de gemeente. Dit betekent, dat de gemeente de verantwoordelijkheid overneemt. Uit kostenoverwegingen is dit onverstandig. Aanbevolen wordt beleid vast te stellen onder welke voorwaarden de graven zullen worden opgeheven. Dit geldt dus ook voor de graven van onbepaalde tijd.

1.4 Hergebruik van graven voor onbepaalde tijd

Voor elke grafruimte is vastgelegd voor hoeveel bijzettingen een graf is uitgegeven. Voordat crematie werd toegestaan, mocht in elke grafslag één overledene worden bijgezet. Nu wordt in veel gevallen bepaald één overledene of twee urnen.

Het grafrecht geeft aan voor hoeveel jaar deze grafurust is gegarandeerd, voor 20 jaar voor 30 jaar of voor onbepaalde tijd. Een rechthebbende mag altijd bepalen wat er met het graf gebeurt. Dit betekent inderdaad dat hij het recht heeft het graf op te heffen en de stoffelijke resten te laten ruimen. Maar daarmee is het grafrecht ook daadwerkelijk opgeheven en de rechthebbende heeft daarbij dus niet de mogelijkheid om binnen de looptijd van het grafrecht een tweede of een derde stoffelijk overschot te laten bijzetten. Deze onmogelijkheid wordt als normaal ervaren bij een grafrecht van 20 jaar, maar geldt evenzo voor graven met een grafrecht voor onbepaalde tijd.

Tegelijkertijd is voor te stellen, dat deze 'familiegraven' uit emotionele redenen graag door de familie behouden blijven. Dat kan ook door in de verordening de mogelijkheid van een keuzegrav toe te staan. De rechthebbende bepaalt dat het graf wordt opgeheven en de stoffelijke resten worden overgebracht naar een verzamelgraf. Vervolgens wordt het graf opnieuw uitgegeven volgens de huidige verordening voor 20 jaar. Aanbevolen wordt deze werkwijze van het opheffen van een graf voor onbepaalde tijd en gelijktijdige heruitgifte als een keuzegrav concreet te gaan toepassen.

1.5 Aandachtspunten ondergronds ruimen

De gemeente Neerijnen heeft inmiddels op een aantal begraafplaatsen een start gemaakt met het bovengronds ruimen. Incidenteel wordt ondergronds een graf geruimd om nieuwe bijzettingen in een graf voor onbepaalde tijd mogelijk te maken. De eventuele aanwezige stoffelijke resten (o.a. ook kleding en knuffels van kunststof) dienen afzonderlijk te worden verwijderd. De stoffelijke resten horen te worden overgebracht naar een verzamelgraf en de kleding/knuffels dienen in een (restafval)container te worden afgevoerd. Daarmee is de grafruimte geschikt gemaakt voor een nieuwe uitgifte.

Het schudden van een graf (dieper onder de grond brengen) van de eventuele stoffelijke resten is bij het uitgeven van een nieuw graf niet toegestaan. Bij een nieuw graf mag geen vermenging plaatsvinden. Bij 'familiegraven' zoals hierboven is beschreven geldt dit overigens ook, maar zou in voorkomende gevallen en waar de grafurust 40 jaar of meer is verstreken, mogelijk de eventuele minieme stoffelijke resten onderin het graf kunnen worden gebracht. Extra aandachtspunt is de relatief hoge grondwaterstand in deze omgeving. Er moet 30 cm afstand blijven tussen deze botresten en de gemiddelde hoogste grondwaterstand. Dit is op een groot aantal plekken niet mogelijk. Om die reden wordt geadviseerd uiterst terughoudend om te gaan met 'schudden'.

Het ondergronds ruimen is van belang, omdat de graven dan ook weer opnieuw uitgegeven kunnen worden. De huidige graven zijn echter langer en breder dan de voorgaande graven. Bovendien vinden wij het tegenwoordig van belang om een loopruimte tussen de stenen aan te brengen. Daardoor kan de rechthebbende gemakkelijker onderhoud aan het monument plegen.

1.6 Omzetten termijn grafrechten met onbepaalde tijd

Het omzetten van grafrechten voor onbepaalde tijd naar grafrechten met bepaalde tijd wordt als een negatieve werkwijze beschouwd. Maar het officieel aanpassen van grafrechten is juridisch een betere werkwijze dan het op zijn beloop laten van grafrechten door grafmonumenten te laten verwaarlozen of stilaan te wachten, of bij het overlijden van een rechthebbende een nieuwe rechthebbende zich meldt. De wet is heel duidelijk: zonder rechthebbende vervalt het graf aan de beheerder en die kan het graf vervolgens opheffen. Ditzelfde geldt voor verwaarloosde grafbedekking. De wetgever heeft deze mogelijkheden in de wet ingebouwd omdat er door deze rechten van onbepaalde tijd overall problemen ontstaan in de capaciteit en de uitstraling van de begraafplaatsen. Vrijwel geen enkele beheerder van begraafplaatsen kan het zich financieel permitteren om verwaarloosde grafmonumenten op te knappen die door het ontbreken van een rechthebbende in eigendom is overgegaan naar de beheerder.

Het punt van de kosten: Er is in 2009 een bestemmingsreserve 'Groenonderhoud begraafplaats' ingesteld om het gebrek aan inkomsten door deze graven aan te vullen. Deze bestemmingsreserve is over veertig jaar uitgeput. De gemeente staat dan opnieuw voor het dilemma: alle burgers laten meebetalen door het treffen van een voorziening (en is dit rechtvaardig) of de huidige gebruikers laten meebetalen aan deze graven. Beheerders van begraafplaatsen, die eerder deze stap hebben genomen, zijn door de rechterlijke macht in het gelijk gesteld. Uitspraken over soortgelijke gevallen laten zien dat de wetgever het redelijk vindt dat de bestaande rechthebbende van een graf voor onbepaalde tijd alsnog meebetaalt aan de huidige beheerkosten. In het algemeen waren de kosten die destijds zijn berekend slechts een fractie duurder dan de graven die voor bepaalde tijd werden uitgegeven. Ook toen waren graven voor onbepaalde tijd vrijwel uitsluitend weggelegd voor de inwoners, die een goed inkomen hadden. Het is derhalve heel plausibel om ook aan rechthebbenden van graven voor onbepaalde tijd een bijdrage in de kosten te vragen voor beheer en onderhoud.

Door de rechthebbenden bewust te betrekken in hun keuze voor behoud van het graf wordt bewerkstelligd dat alle rechten blijven behouden, maar dat daar wel een bijdrage tegenover staat. Het toekennen van een grafrechttermijn kan bij het vaststellen van een nieuwe beheerverordening. Als overgangssituatie voor de rechthebbende betekent dit, dat de toegekende termijn alleen de consequentie heeft van een einddatum. Er zijn geen kosten aan verbonden. Na afloop van deze vastgestelde einddatum zal ook aan deze rechthebbende de keuze worden voorgelegd of zij het graf willen behouden, alleen zal vanaf dat moment ook de grafrechten en onderhoudskosten in rekening worden gebracht. In 1997 zijn voor het laatst graven voor onbepaalde tijd uitgegeven. Dit betekent dat de jongste graven nu al 20 jaar liggen. Daar komt nog de toegekende termijn bij, voordat de rechthebbende gaat meebetalen aan het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. De meeste gemeentes kiezen voor het toekennen van de huidige termijn voor particuliere graven. In de meeste gevallen is dit 20 jaar. Deze termijn van 20 jaar wordt door de wetgever als redelijk gezien. Sommige gemeentes kennen een langere termijn toe, bijvoorbeeld 30 jaar. Maar korter, bijvoorbeeld 10 jaar is ook mogelijk. Het college van de gemeente Neerijnen vindt, dat de huidige tarieven waar mogelijk moeten aansluiten bij de gemiddelde tarieven van de buurgemeenten. De tarieven van 2016 liggen ruim € 2000 hoger dan het gemiddelde in de regio voor een 20-jarig dubbelgraf. Deze voorgenomen verlaging betekent, dat het huidige tekort op de exploitatie in eerste instantie zal toenemen. Maar deze bijstelling van de tarieven houdt ook in, dat voor de huidige en toekomstige rechthebbende de tarieven betaalbaar blijven. Daardoor zal vaker dan nu het geval is gekozen worden voor het verlengen van grafrechten. Om die reden is het verdedigbaar een termijn van 10 jaar toe te kennen en daarna aan de rechthebbende een bijdrage te vragen voor beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. Daardoor zal zowel voor de huidige rechthebbende als de toekomstige rechthebbende het begraven betaalbaar blijven.

Als gekozen wordt voor om de beheerverordening aan te passen en alle graven voor onbepaalde tijd om te zetten naar graven met een recht tot 2027 verliest de huidige bestemmingsreserve haar functie. De rechthebbenden gaan over tien jaar, net als alle rechthebbenden, een bijdrage leveren aan de exploitatie van de begraafplaatsen. De bestemmingsreserve kan opgeheven worden of een andere functie krijgen mits geaccepteerd wordt, dat kostendekkendheid pas bereikt kan worden op het moment dat er sprake is van verlengingen van grafrechten. In 1998 is gestopt met de uitgifte van graven voor onbepaalde tijd. In de eerste jaren na deze beslissing kozen vrijwel alle rechthebbenden voor 30 jaar. De grafrechten van deze rechthebbenden lopen pas af in 2028.

2. Nieuwe ontwikkelingen

Samenvatting aanbevelingen

- ✓ De uitbreiding van de begraafplaats Ophemert aanwijzen als natuurbegraafplaats
- ✓ Het aanbrengen van een voorziening voor een openluchtdienst
- ✓ Het aanbrengen van voorzieningen voor asbestemmingen zoals urnenmuur, urnengraf en strooiveld
- ✓ Het aanbrengen van grafveld specifiek ingericht voor kindergraven
- ✓ Het uitgeven van algemene graven op meerdere begraafplaatsen, waarbij minstens in elke kern deze keuze mogelijk wordt gemaakt
- ✓ Elk grafveld, waar mogelijk privacy geven door het aanbrengen van een groene omlijsting. Op gepaste wijze beplanting aanbrengen, waardoor de begraafplaatsen aantrekkelijk blijven
- ✓ Inzet van vrijwilligers daar waar mogelijk stimuleren met als aandachtspunt, dat de kosten niet mogen toenemen
- ✓ De begraafplaats Tuil bij de vicarie uit de pilot aanwijzen als gedenkpark.

Ook op begraafplaatsen vinden nieuwe ontwikkelingen plaats. Een begraafplaats wordt als rustpunt in een kern gezien, als plek om stil te staan bij de overledenen. Een plek waar de (cultuur)historie van een kern in de familienamen op de stenen terug is te vinden. Toch vinden er ook nieuwe ontwikkelingen plaats. Dit varieert van natuurbegraafplaats tot het bieden van mogelijkheden voor het houden van een afscheidsdienst in de openlucht, het organiseren van 'lichtjesavonden', het bieden van mogelijkheden voor asbestemmingen, het inrichten van grafvelden specifiek voor kinderen. De ontwikkelingen ten aanzien van de inrichtingsproblematiek worden hier nader toegelicht inclusief de eventuele mogelijkheden binnen Neerijnen.

Begraafplaatsen die een dergelijke upgrade hebben ondergaan, kunnen zich verheugen in een grotere belangstelling van de inwoners voor begraven en met name een stijging van het gebruik van de mogelijkheden na crematie. Ook inwoners van Neerijnen kiezen conform de landelijke trend voor crematie. Het vergroten van het aantal mogelijkheden zal zeker bijdragen aan een stijging van het aantal urnen op de begraafplaatsen.

Voor alle ontwikkelingen geldt, dat de inwoners meegenomen moeten worden door middel van voorlichtingsavonden, bij voorkeur per kern, ook omdat er per begraafplaats de accenten kunnen verschillen.

2.1 Natuurbegraafplaatsen

Het fenomeen natuurbegraafplaatsen is op dit moment nadrukkelijk aanwezig.

De meeste natuurbegraafplaatsen worden beheerd door ondernemers die geen verleden hebben in de begraafbranche. De natuurbegraafplaats wordt gezien als verdienmodel. Beloofd wordt een eeuwigdurende grafrust en een unieke plek. Controle op regelgeving en de toekomstbestendigheid is een vraag, die zich nu aandient.

Er zijn inmiddels ook gemeentes die een gedeelte van hun begraafplaatsen gaan omvormen tot natuurbegraafplaats. De Slangenburg in Doetinchem is een mooi voorbeeld waar deze nieuwe ontwikkeling goed is ingepast.

De huidige financiële problematiek in Neerijnen wordt voor een groot gedeelte veroorzaakt door de graven die destijds tegen een te laag tarief voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. De bestaande verordening van Neerijnen laat toe om graven onbepaald te verlengen, dus om die reden is het niet nodig om een grafrecht voor onbepaalde tijd weer toe te staan. De wens voor natuurbegraven wordt soms alleen ingegeven door de mogelijkheid van 'eeuwigdurend grafrecht'. Maar aan deze wens kan binnen de verordening eenvoudig worden voldaan omdat verlengingen niet aan een maximum in aantal keren is vastgelegd. Overigens geldt ook voor de graven, die in de huidige tijd worden uitgegeven, dat het ontbreken van een rechthebbende leidt tot het opheffen van het graf.

Daarnaast zijn er specifieke kenmerken aan een natuurbegraafplaats:

- Geen grafmonumenten (soms een tijdelijke houten schijf)
- Ruig gras en bosplantsoen

- Semi-door elkaar

Binnen het huidige begraafplaatsenareaal is er ruimte aanwezig. Er ligt een vrijwel braakliggend terrein gereserveerd bij Ophemert, dat nu niet gebruikt wordt, maar wat qua maatvoering geschikt is voor een natuurlijke uitstraling met bosplantsoen, bomen en bloeiende kruiden. Cultuurtechnische maatregelen zijn waarschijnlijk wel nodig om de ondoorlatende laag te doorbreken.

2.2 Openluchtdienst

Het houden van een openluchtdienst komt zeker niet alleen voor op een natuurbegraafplaats. Ook mensen die kiezen voor een meer gebruikelijke begraafplaats hebben hier belangstelling voor. Dit geldt zeker voor het bijzetten van een urn in een urnennis of urnengraf. Werd voorheen het merendeel van het bijzetten van de urnen uitgevoerd door de beheerder en de begrafenisondernemer, steeds vaker is daarbij de familie aanwezig.

Er zijn geen grote voorzieningen aanwezig. Banken in een halve maan-vorm zijn vaak voldoende.

2.3 Urnenmuur, urnengraf, strooiveld

In toenemende mate kiest de inwoner in Neerijnen voor crematie. Er wordt weinig tot geen gebruik gemaakt van de huidige mogelijkheden, maar die zijn ook uiterst pover te noemen en volledig onzichtbaar achter hoge beplanting. Daarnaast zijn de kosten voor een grafrecht in een urnengraf buitensporig hoog. Dit betekent dat in website, folder ook 'reclame' gemaakt moet worden en deze mogelijkheden op een duidelijk herkenbare wijze moeten worden aangeboden.

Tegelijkertijd biedt bij een herinrichting van de grafvelden ook de ruimte om deze (weinig ruimte vragende) aspecten toe te voegen. Voorwaarde is wel dat het op aansprekende plaatsen wordt aangebracht en dat op kwaliteit van de omgeving wordt gelet.

2.4 Kindergraven

Kindergraven worden in de huidige tijd vaak bij elkaar geplaatst in een specifieke, kleurrijke kindertuin. In elke kern is een begraafplaats, waar een mooie, centraal gelegen kindertuin gerealiseerd kan worden.

Foto: Begraafplaats Heverlee "Sterretjesweide"

2.5 Algemene graven

Door het creëren van ruimte op de begraafplaatsen gaat de noodzaak van de maatregel teniet om de uitgifte van algemene graven op uitsluitend de nieuwe begraafplaats in Tuil mogelijk te maken.

Aangeraden wordt deze beperkende maatregel op te heffen en inwoners de mogelijkheid te bieden in elke kern ook voor een bijzetting in een algemeen graf te kunnen kiezen. Dit past in de filosofie, dat elke begraafplaats zoveel mogelijk kan beschikken over alle voorzieningen. Slechts weinig inwoners kiezen voor een algemeen graf, maar ook voor degene met een kleine beurs wordt het mogelijk om te kiezen voor een begraafplaats in de eigen kern. Dit voorkomt scheve ogen. Daarnaast straalt daarmee ook de positieve aandacht van de raad uit naar de inwoners. Aanbevolen wordt de algemene graven

waar mogelijk aan te wijzen op die gedeeltes, waar tweediep begraven mogelijk is. Het mogelijk maken van de uitgifte van algemene graven in alle kernen vraagt geen inrichtingsmaatregelen anders dan op tekening en in de administratie toewijzen van de grafruimte.

2.6 Algemene inrichtingsaspecten

Door opgelegde bezuinigingen van de afgelopen jaren is de uitstraling uiterst sober. Een voorbeeld hiervan is begraafplaats Tuil-nieuw. Het gevolg is een neerwaartse spiraal. Bewoners vinden de begraafplaatsen achterstallig waardoor eerder gekozen wordt voor crematie. Daardoor komen er minder begravingen, dus minder inkomsten. Vervolgens komt de volgende bezuinigingsronde er overheen.

De grootste problemen in de kostendekkendheid worden echter niet veroorzaakt door het zeer sobere en goedkope onderhoud. Het zijn de kapitaallasten als gevolg van het uitbreiden van een aantal begraafplaatsen. Deze kapitaallasten verminderen nu ook niet, door te overwegen begraafplaatsen te sluiten of af te stoten. Deze negatieve spiraal kan alleen worden doorbroken door het niveau van de begraafplaatsen op te krikken, nieuwe ontwikkelingen toe te staan en de bestaande folder aanmerkelijk te verbeteren. Aanbevolen wordt om op gepaste wijze beplanting en boomstructuren aan te brengen.

2.7 Inzet vrijwilligers

Vaak wordt gedacht, dat de inzet van vrijwilligers kan meehelpen om de beheerkosten naar beneden te brengen. Er zijn nauwelijks of geen inwoners bereid om de handen uit de mouwen te steken. In Tiel wordt wel de monumentale begraafplaats ter navolging door 'vrijwilligers' onderhouden, maar deze vrijwilligers hebben daarvoor hetzelfde budget ter beschikking gesteld gekregen, als wat de gemeente voor dit onderhoud kwijt was. In de gemeente Lingewaard is het onderhoud van een gesloten begraafplaats, die door vrijwilligers wordt onderhouden zelfs gestegen. Voor vrijwilligers is het liefhebberij en zij stellen vaak hogere eisen aan de staat van onderhoud. Werkzaamheden, die de gemeente in bezuinigingsoperaties al lang had wegbezuinigd worden door de vrijwilligers voor subsidie voorgedragen. Het is vervolgens moeilijk deze vrijwilligers te beknotten in hun werkzaamheden, zelfs al wordt nut en noodzaak niet door de gemeente onderschreven. Bekend is wel, dat heemkundekringen bereid zijn te helpen cultuurhistorische aspecten rond het thema begraven in beeld te brengen.

2.8 Gedenkparken

Het geheel of gedeeltelijk sluiten van een begraafplaats wordt zoals eerder vermeld ten sterkste afgeraden. Toch kan hierbij één kanttekening geplaatst worden. Deze geldt voor de pilot Tuil bij de vicarie.

Deze begraafplaats is een tiental jaren geleden overgedragen door de vicarie aan de gemeente. De daarbij behorende begraafplaatsadministratie ontbreekt volledig. Op deze zeer oude begraafplaats zijn nog een tweetal oude graven herkenbaar, mede omdat zij met een hekwerk zijn omlijst.

Uit overlevering (vanuit een inwoner) is bekend geworden, dat lang geleden, voordat de huidige uitvoerende medewerkers in dienst kwamen, een grote tombe op verzoek van de vicarie is verplaatst. Waarschijnlijk is deze tombe verplaatst van deze begraafplaats naar Tuil-oud. Daar ligt de tombe links van de ingang in een verloren hoekje (graf Ribbens).

De totale begraafplaats van de voormalige vicarie heeft een grootte van ca 10 x 50 meter en ligt strak tegen de gevel van de omringende huizen aan. Daarmee wordt niet meer voldaan aan de huidige eis, dat er minstens 10 meter tussen graven en huizen aanwezig moet zijn. Begraven zal niet meer mogelijk zijn. Om die reden is het onttrekken van deze begraafplaats aan de bestemming reëel. Daardoor gaat deze begraafplaats deel uitmaken van het openbare groen en zullen de kosten daarbij moeten worden gevoegd. Mogelijk dat voor deze specifieke plek het onderhoud ondergebracht kan worden bij de omwonenden, die vanuit hun keukenraam rechtstreeks kijken op dit stukje cultuurhistorie.

3. Financiële aspecten

Samenvatting aanbevelingen

- ✓ De discrepanties in de huidige tarieventabel opheffen en overgaan tot het vaststellen van tarieven voor de nieuwe mogelijkheden
- ✓ De geconstateerde administratieve problemen oplossen
- ✓ Aanschaffen van nieuwe informatiekasten
- ✓ De tekeningen bijwerken en ophangen in een informatiekast
- ✓ Het aanschaffen van een bekistingssysteem inclusief graflift.

In hoofdstuk 1 is aangegeven, dat het (voornemen tot) sluiten van begraafplaatsen niet wordt aangeraden. Aanbevolen wordt om voorgenomen sluitingen tegen het licht van de nieuwe ontwikkelingen (asbestemmingen, natuurbegraafplaats, kindertuinen, toename aantal overledenen) per kern uitdrukkelijk te heroverwegen.

Alle positieve ontwikkelingen op de begraafplaatsen zal tot vertrouwen, in het in stand houden van de begraafplaatsen, leiden bij de inwoners.

Het realiseren van urnengraven vraagt geen financiële inspanningen, hoewel daar ook fraaie prefabnissen beschikbaar zijn. Voor elke beurs zijn er mogelijkheden. Uiteraard vraagt het neerzetten van een urnenmuur wel budget. Tegelijkertijd zijn tegenwoordig heel veel alternatieven, die niet alleen in prijs maar ook in uitstraling zeer concurrerend zijn met de bekende honingraat. Afhankelijk van de uiteindelijke keuze dient een passend tarief te worden vastgesteld.

Dat geldt ook voor de mogelijkheid voor een herinneringsplaatje voor een asverstrooiing of herdenkingsplek voor overledenen, die als gevolg van een natuurramp, ernstig ongeval of vermissing niet begraven of gecremeerd kunnen worden. Hierbij kan ook gedacht worden aan mensen, die hun lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap. Ook hun nabestaanden hebben behoefte aan een herdenkingsplek.

Kindergraven vragen wel enige financiële inspanningen, maar dit is met name een relatief goedkope groene aankleding. Deze versterking van de oorspronkelijke groenstructuur is onder alle omstandigheden dringend aanbevolen. Daarnaast kan gedacht worden aan een speciaal kindermemorial voor doodgeborenen. Net als bij urnenmuren is de keuze enorm, in kant-en-klare beelden tot kunstenaars die op maat een beeld ontwerpen.

Op de begraafplaatsen ontbreekt een goede informatiekast, waarin ook de tekening van de begraafplaats inzichtelijk is voor de bezoekers. Juist omdat op sommige plekken de nummering onlogisch is, wordt sterk aanbevolen elke begraafplaats te voorzien van een informatiebord.

Daarnaast zijn er een aantal mogelijkheden om de inkomsten te verhogen door de keuze voor de rechthebbende te vergroten.

3.1 Lijkbezorgingsrechten

Er zitten enkele discrepanties in de tarifiering van de grafrechten. Het tarief voor 20 jaar grafrecht is voor een urnengraf net zo hoog als voor een graf, terwijl de grond die een urnengraf in beslag neemt aanmerkelijk kleiner is dan een graf. Daar staat tegenover dat een grafrecht voor het plaatsen van urnen in een urnennis slechts € 364 kost, terwijl de gemeente voor het realiseren van de urnenmuren juist extra kosten heeft moeten maken. Ook het uitbreiden van nieuwe mogelijkheden vraagt om een aanpassing van de lijkbezorgingsrechten.

De gemeentelijke kosten voor een tweediep graf bedragen in 2016 inclusief 2x grafdelven € 7.504, hoewel dit niet eenduidig is omschreven in de verordening. Het gemiddelde van de omringende gemeenten is € 4.860, waarbij de goedkoopste gemeente (Culemborg € 2.912) en Neerijnen als duurste gemeente niet zijn meegenomen in de berekening van het gemiddelde. Ten opzichte van het gemiddelde tarief in deze omgeving is Neerijnen een 'dure' gemeente. Alleen al door de begrafenisondernemers, die in meerdere gemeentes werken, betekent dit dat gemeente ook buiten de eigen organisatie de naam krijgt duur te zijn, waarna men mogelijk versneld zal afzien van een begraving. Aanbevolen wordt een voorstel uit te werken waarbij de tarieven ongeveer in dezelfde range vallen als de tarieven zoals die door de overige gemeentes worden gehanteerd door een lager percentage van de kostendekking te accepteren.

De hoogte van het gemiddelde tarief van de andere gemeentes zegt ook niets over de mate van kostendekkendheid bij deze gemeentes.

Keuzegraven

De beheerder bepaalt de volgorde van uitgifte. Bij algemene graven is daarover geen enkele discussie mogelijk, maar bij particuliere graven kan de gemeente de mogelijkheid van een keuzegrav toevoegen. In het kort komt het erop neer, dat de rechthebbende een plekje naar keuze uitzoekt, die afwijkt van de gebruikelijk volgorde. Dat vraagt extra handelingen (rondleiden, uitleggen, lastiger in de uitvoering qua onderhoud, mogelijk ander jaarritme met ruimen etc. etc.). Daarom is het gerechtvaardigd een extra tarief te vragen.

Uitgiftetermijn particuliere graven

Een algemeen graf kent een wettelijke grafrust van 10 jaar. Bij particuliere graven spreekt de wet van 10, 20 of 30 jaar. Binnen Neerijnen worden de particuliere graven uitgegeven voor een termijn van 20 jaar. Zo nu en dan komt de vraag of Neerijnen ook de mogelijkheid wil invoeren van een tienjarig grafrecht. Er wordt dringend aanbevolen de rechten voor een particulier graf niet te verlagen naar tien jaar. Enerzijds, omdat in Neerijnen verwacht mag worden, dat bij afstand en grafdelven nog veel onverteerde resten overblijven (de graven zullen gemiddeld toch langer dan tien jaar blijven liggen), anderzijds omdat dan ogenschijnlijk het verschil tussen algemeen en particulier verdwijnt. De calculerende burger ziet heel snel, dat de graven toch langer dan tien jaar blijven liggen, dus waarom kiezen voor een particulier graf? Vervolgens wordt daardoor de druk op de medewerkers gezet, om de algemene graven alsnog om te zetten in een particulier graf, omdat de plaatsing in een algemeen graf een vergissing was.

Door de termijnen tussen algemeen graf en particulier graf duidelijk te laten afwijken, kunnen deze vergissingen zoveel mogelijk worden voorkomen.

3.2 Administratieve gegevens

Administratie

De selecties uit de begraafplaatsadministraties laten zien, dat van oudsher niet alle gegevens van 'dubbel'graven zijn ingevoerd in het systeem. Daardoor komen deze gegevens ook niet tevoorschijn bij het aanschrijven voor verlengingen of ruiming. Dit betekent een grote financiële aderlating. Op basis van de analyse van de gegevens van de begraafplaats in Waardenburg is ruim 10 % van de graven niet genummerd. Bij verlenging worden deze graven niet vermeld, niet verlengd en er komt dus op termijn ook geen inkomsten binnen. Uitgaande van de ruim 170 graven van Waardenburg, die in gebruik zijn, betekent dit voor de inning van de grafrechten een inkomstenderving van € 875 per graf, oftewel bijna € 150.000.

Dit betekent ook iets voor de grafrechten. De huidige praktijk, dat sommige dubbelgraven als een enkelgraf uit het systeem komen moet worden hersteld. Dit betekent, dat graf voor graf de situatie doorgelopen moet worden.

Aan de hand van de koppeling van administratie, tekening en controle is 90% van de gegevens boven water te krijgen, die benodigd zijn voor een volwaardige administratie. Deze gegevens zijn echter niet volledig aangeleverd door de gemeente Neerijnen. De gemeente Neerijnen stelt hiervoor circa 250 uur ter beschikking.

Tekeningen

Aan de hand van de tekeningen zijn alle graven terug te vinden, zij het dat de grafische vertaling soms afwijkt van de praktijk. Rijtjes met 7 graven zijn er 6 geworden en andersom. Rechte lijnen op tekeningen zijn een graftekening verschoven. Soms, zoals bijvoorbeeld op Waardenburg, is er geen logische nummering aanwezig.

Deze tekeningen moeten up-to-date worden gemaakt (luchtfoto's en GBKN kunnen voldoende zijn).

Bij het uitwerken van een aantal nieuwe voorzieningen zoals urnennissen, urnenmuur, kindergraven ligt het voor de hand, dat een nieuwe indeling zal worden gemaakt. Onlogische nummering van grafvelden kan dan tegelijkertijd worden opgelost. Met name voor de oude gedeelten zullen nieuwe ontwerpen moeten worden gemaakt. De huidige grafmaten zijn aanmerkelijk breder en langer dan voorheen. Gemiddeld gesproken bieden drie 'oude' rijen slechts ruimte voor twee rijen. Ook in de breedte vervallen er meestal enkele graven. Dit maakt het noodzakelijk om de toekomstige indeling uit te werken qua maatvoering en de specifieke rijproblematiek met de bestaande graven in beeld te brengen.

In het algemeen zal bij een herindeling minder graven worden gerealiseerd en heruitgifte kan tijdelijk beperkt zijn doordat sommige graven verlengd zijn door de rechthebbenden. Deze tekeningen moeten op de begraafplaats duidelijk zichtbaar voor de bezoeker worden opgehangen in een informatiebord.

3.3 Grafbekisting

Graven worden relatief diep uitgegraven (eendiep minimaal 1,10 m diep, twee diep minimaal 1.85 m diep). Arbo-richtlijnen geven aan, dat het aanbrengen van een officiële (aluminium) grafbekisting aan te bevelen is. Het handmatig aanbrengen van losse, houten planken, waarbij de medewerker in het graf staat, is achterhaald wegens het gevaar voor instorting. Aanbevolen wordt op korte termijn twee complete liften en bekisting aan te schaffen voor een tweediep graf.

Bijlage: kostenvergelijking tarieventabel prijspeil 2016

Gemeente	Begraafrecht 20 jaar, dubbeldiep	onderhoudsrecht	2x grafdelven	Totaal kosten
Neerijnen	€ 3498	€ 1842	€ 2164	€ 7504
Buren	€ 400	€ 1808	€ 1744	€ 3952
Culemborg	€ 800	€ 800	€ 1312	€ 2912
Geldermalsen	€ 2830		€ 1190	€ 4020
Lingewaal	€ 2515	€ 845	€ 1790	€ 5150
Maasdriel	€ 3504		€ 1462	€ 5966
NederBetuwe	€ 3042		€ 2188	€ 5230
Tiel	€ 2900		€ 1700	€ 4600
WestMaas&Waal	€ 3936	€ 2698	€ 508	€ 7142
Zaltbommel	€ 2740	€ 846	€ 1892	€ 4978

Bij een aantal gemeentes wordt geen apart onderhoudsrecht berekend. Dit is meegenomen in de grafrechten.